

Сірман Д. Є.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Кононенко Н. М., старший викладач
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»,
м. Харків, Україна

МОТИВАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО ЗАНЯТЬ ГАНДБОЛОМ

Анотація. Вивчено фактори мотивації здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами до систематичних занять гандболом та їхній вплив на формування інклюзивного спортивного середовища в закладах вищої освіти. Установлено, що для підвищення рівня мотивації до систематичних занять гандболом у здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами потрібні адаптовані програми, якісна підготовка викладачів до роботи з інклюзивними групами, використання інноваційних технологій і створення доступної інфраструктури.

Ключові слова: гандбол; гра; заняття; здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами; мотивація .

Вступ. Сучасна освіта спрямована на забезпечення рівних можливостей для всіх здобувачів вищої освіти, зокрема тих, хто має особливі освітні потреби.

Інклюзивне середовище в закладах вищої освіти передбачає не лише доступ до академічних програм, а й залучення здобувачів вищої освіти до фізичної активності, яка сприяє їхній соціальній інтеграції, фізичному та психоемоційному розвитку.

Гандбол, як командний вид спорту, має значний потенціал для формування інклюзивної культури, оскільки поєднує фізичну активність, командну взаємодію та розвиток soft skills, таких як комунікація, співпраця та емпатія.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючою потребою у створенні інклюзивного спортивного середовища в закладах вищої освіти, яке враховує особливості здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.

Мотивація до систематичних занять гандболом є ключовим фактором, що визначає їхню активну участь і, відповідно, ефективність інклюзивних ініціатив. Вивчення факторів, які впливають на мотивацію здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами, дозволяє не лише підвищити їхню залученість до спортивних занять, а й сприяти формуванню толерантного та доступного академічного середовища.

Мета дослідження: вивчити фактори мотивації здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами до систематичних занять гандболом та їхній

вплив на формування інклюзивного спортивного середовища в закладах вищої освіти.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення наукової та методичної літератури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гандбол є спортивною грою, в якій грають дві команди по сім гравців. Мета кожної команди – закинути м'яч у ворота суперника та завадити йому оволодіти ним і закинути м'яч у ворота своєї команди. Кожна команда виконує атаку воріт суперника і захищає свої. Виграє команда, яка забила найбільшу кількість м'ячів у кінці ігрового часу.

Гра проводиться на майданчику 40 × 20 м, триває 60 хв ігрового часу – два тайми по 30 хв. При нічийному результаті надається додатковий час – 5 хв [2].

Рухова діяльність гандболістів, як відмічають О. М. Соловей і Д. О. Соловей [3] включає ходьбу, біг, стрибки, ривки, ловіння і передачу м'яча, кидки м'яча у ворота. Фахівці зазначають, що кількісні характеристики перерахованих компонентів рухової діяльності у гравців різного амплуа неоднакові.

Ігрові ситуації на спортивному майданчику постійно змінюються, що вимагає від гравців у гандбол оперативно реагувати на дії суперників і партнерів по команді, застосовувати той або інший варіант кидка м'яча по воротах відповідно до ігрової ситуації [1].

У гандболі спостерігається інтенсифікація ігрових дій у нападі і захисті, яка відбувається за рахунок збільшення вимог до антропометричних даних гравців і зростання техніко-тактичної майстерності [5].

При правильній організації занять і помірному дозуванні навантаження гри в гандбол можна використовувати як засіб оздоровчого тренування.

Систематичні заняття гандболом сприяють поліпшенню функціонального стану систем, зміцненню суглобів зв'язок, підвищенню рівня фізичної підготовленості та працездатності [4].

Мотивація до систематичних занять гандболом здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами залежить від низки внутрішніх і зовнішніх факторів, які можна класифікувати таким чином:

Внутрішні фактори:

1. Самооцінка та впевненість.

Заняття гандболом сприяють підвищенню самооцінки у здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами, оскільки досягнення в командному спорті (наприклад, вдалий кидок чи командна перемога) сприяють відчуттю власної цінності.

2. Інтерес до спорту.

Захоплення гандболом, його динамікою та командною взаємодією може бути сильним мотиватором, особливо якщо здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами бачать у спорті можливість самовираження.

3. Потреба в соціальній інтеграції.

Здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами часто прагнуть бути частиною колективу. Гандбол, як командний вид спорту, створює можливості для соціальної взаємодії та формування дружніх зв'язків.

4. Фізичне та психоемоційне здоров'я.

Заняття гандболом сприяють поліпшенню фізичного стану, зниженню стресу та підвищенню емоційного благополуччя, що є важливим для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.

Зовнішні фактори:

1. Адаптовані програми та інклюзивне середовище.

Наявність адаптованих програм із гандболу (з модифікованим обладнанням, спрощеними правилами чи індивідуальними підходами) значно підвищує мотивацію, оскільки здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами відчують, що їхні потреби враховані.

2. Підтримка викладачів і одногрупників: Позитивне ставлення викладачів, їхня здатність створювати інклюзивну атмосферу, а також підтримка від команди є ключовими для мотивації. Емпатійний підхід викладача може допомогти здобувачам вищої освіти з особливими освітніми потребами почуватися комфортно.

3. Інноваційні технології.

Використання віртуальних тренажерів, мобільних додатків для відстеження прогресу чи адаптивного обладнання робить заняття гандболом більш доступними та цікавими.

4. Соціальне визнання.

Можливість брати участь у змаганнях, отримувати нагороди чи бути визнаним у команді мотивує здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами до систематичних занять.

5. Інфраструктурна доступність.

Наявність доступних спортивних залів, пандусів, адаптованих роздягалень та іншого обладнання знижує фізичні бар'єри та підвищує бажання здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами займатися гандболом.

Контекстуальні фактори:

1. Культура закладу вищої освіти.

Заклади вищої освіти з розвиненою інклюзивною культурою, де фізична активність і спорт пропагуються як частина студентського життя, сприяють підвищенню мотивації до систематичних занять гандболом здобувачами вищої освіти з особливими освітніми потребами мотивації.

2. Соціальні очікування та стереотипи.

Позитивне сприйняття участі здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами у спорті з боку викладачів, однолітків і суспільства загалом може посилювати їхню мотивацію до систематичних занять гандболом, тоді як стигматизація може її знижувати.

III Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ, ЗДОРОВОГО СПОСОБУ
ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ»

Фактори мотивації до систематичних занять гандболом безпосередньо впливають на формування інклюзивного спортивного середовища в закладах вищої освіти таким чином:

1. Соціальна інтеграція. Мотивація, спричинена потребою в соціальній взаємодії, сприяє участі здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами у гандбольних командах, де вони взаємодіють із однолітками без особливих потреб. Це сприяє зниженню соціальних бар'єрів, формуванню дружніх зв'язків і почуття приналежності до колективу.

2. Розвиток толерантності та емпатії. Заняття здобувачами вищої освіти з особливими освітніми потребами гандболом мотивують інших членів команди до розвитку емпатії та поваги до різноманітності. Однолітки вчаться враховувати особливості своїх однокласників, що сприяє створенню толерантної атмосфери.

Позитивне ставлення викладачів і команди до здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами підкріплене їхньою мотивацією до систематичних занять гандболом, формує культуру взаємопідтримки.

3. Доступність і адаптивність. Мотивація, підкріплена адаптованими програмами та інноваційними технологіями, сприяє залученню більшої кількості здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами до занять гандболом. Це вимагає від закладів вищої освіти створення доступної інфраструктури та програм, що є ключовим елементом інклюзивного спортивного середовища.

4. Психоемоційний стан. Мотивація, пов'язана з поліпшенням психоемоційного стану, сприяє активній участі здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами у заняттях із гандболу, що позитивно впливає на їхню інтеграцію в освітнє середовище. Здобувачі вищої освіти, які відчують радість від занять, стають більш відкритими до спілкування та співпраці, що сприяє інклюзивності.

Позитивний психоемоційний вплив занять гандболом також мотивує інших здобувачів вищої освіти долучатися до інклюзивних команд, створюючи атмосферу взаєморозуміння.

5. Формування інклюзивної культури. Високий рівень мотивації у здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами до занять гандболом сприяє популяризації інклюзивного спорту в закладі вищої освіти.

Висновки. Фактори мотивації включають внутрішні, зовнішні та контекстуальні. Вони взаємодіють, створюючи комплексний вплив на бажання здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами займатися гандболом.

Вплив на інклюзивне середовище проявляється через соціальну інтеграцію, розвиток толерантності, підвищення доступності, поліпшення психоемоційного стану та формування інклюзивної культури. Гандбол, як командний спорт, створює унікальні можливості для взаємодії та співпраці, що є основою інклюзивного спортивного середовища.

III Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ, ЗДОРОВОГО СПОСОБУ
ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ»

Для підвищення рівня мотивації до систематичних занять гандболом у здобувачів вищої світи з особливими освітніми потребами потрібні адаптовані програми, якісна підготовка викладачів до роботи з інклюзивними групами, використання інноваційних технологій і створення доступної інфраструктури.

Перспективи подальших досліджень: вивчити вплив інноваційних технологій на підвищення рівня мотивації у здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.

Список використаної літератури

1. Дорошенко Е. Ю., Цапенко В. О., Петров В. О., Дядечко І. Є., Гусак О. Ю. Педагогічний аналіз структури і особливостей кидків м'яча по воротах як елементу техніко-тактичної діяльності кваліфікованих гандболісток. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : наукова монографія за редакцією проф. Єрмакова С. С. Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2006. № 7. С. 23–28.
2. Прозар М. В., Авінов В. Л., Петров А. О., Стасюк В. А., Балан С. М. Теорія і методика спортивних ігор : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2020. 320 с.
3. Соловей О. М., Соловей Д. О. Основи навчання тактики гри в гандбол : навч.-метод. посіб. Дніпро : Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, 2018. 112 с.
4. Соловей О. М., Соловей Д. О. Теоретичні основи гандболу : навч. посіб. Дніпро : Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, 2017. 161 с.
5. Стрикаленко Є. А. Проблеми травматизму в жіночому гандболі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2013. № 2. С. 75–78.